

NACE ZAVRL

Izdati našo misijo

V sredo, 22. aprila, je vodja Sarajevskega filmskega festivala Mirsad Purivatra časniku *Screen Daily* sporočil: »Naš festival smo vzpostavili med obleganjem Sarajeva leta 1995, ko so se dogajala bombardiranja, napadi ostrostrelcev, ni bilo hrane, vode ali elektrike. Gostiti spletno inačico festivala bi pomenilo *izdati našo misijo* v prisotnosti tega nevidnega sovražnika. Ni torej dvoma, da bo Sarajevski filmski festival sposoben kreativno odgovoriti na situacijo COVID-19.« Ali bo, kot svetlogledo zatrjuje direktor, Sarajevu res uspelo izpeljati avgustovski dogodek v fizični, telurični obliki, ostaja odprto vprašanje. Neskončne odpovedi takih ter drugačnih množičnih dogodkov (ki se, kot kaže, letos ne nameravajo vrniti) njegovo izjavo napravljajo čudno, anahronistično. V trenutnem kaosu lahko z gotovostjo trdimo le eno: krajina javnega dogodkovja se, medtem ko pišemo, ireverzibilno spreminja; pred nami nastaja nova, bolj ali manj drugačna konfiguracija, s katero bomo nadaljevali tudi po koncu pandemije. V neslutnem primeru, da Bosancem uspe cilje realizirati (govorijo o razredčevanju, razčiščevanju in razkuževanju kinodvoran, pa tudi o omejevanju prisotnosti starejših), bo tokratni festival po vseh merilih unikum, celo svojevrsten dinosaver. Kinematografsko prikazovanje bi se dogodilo v družbi, ki se trudi prestaviti na splet, daleč drug od drugega. Sarajevski festival bi potekal v novi svetovni ureditvi, ki koncepta teatralnega predvajanja več ne pozna, vsaj ne v formi in razsežnosti, kot smo ju vajeni.

Seveda so te in tovrstne špekulacije strašljive, apokaliptične, toda taki so tudi podatki ter poročila, ki nam tedensko poglabljajo sliko svetovne nenormalnosti. Le v filmskih vodah smo v zadnjih dneh slišali malo morje oznani, ki bi v kakem prejšnjem življenju že posamično terjala preplah. Gre za odpovedi ali nekajmesečne odložitve tisočih

napovedanih premier (začenši z *Mulan* in novo bondiada), za zaprtje malodane vseh kinematografov in kinotek (ki zlasti za revnejše ustanove utegne biti trajno), začasno (ali pa tudi ne) zaustavitev revije *Film Comment*. »Bo film preživel to krizo?« Vprašanje, formulirano tako ali drugače, si te dni zastavljamo vsi delavci, pisci, samoosamljeni ustvarjalci, na kakorkoli tangente ali popkovinski način zvezani z avdiovizualnim kot umetnostjo, medijem in industrijo. Odgovor, ki ni nikakršen pozitiven program, pač pa provokacija, ne more biti drugega kot dialektičen. Na primerljiv način kot Stalin v eni svojih slavnejših replik Trockemu ter Buharinu moramo tuhtati tudi tukaj. »Ali bomo v komunizmu še vedno uporabljali denar?« zanima politbirojevce. »Denar bo in denarja ne bo ... nekateri ga bodo imeli, drugi ne,« pribije Stalin. Bo film v prihodnosti skratka še obstajal? *Film bo in filma ne bo ... nekateri ga bodo imeli, drugi ne.*

Natančneje povedano: film bo še naprej eksistiral za vse, a nikakor ne za vse enako. Nekaj srečnim sektorjem bo postkoronska kriza prizanesena. Video-na-zahtevo hegemoni se v obdobju, ko *binganje* s postelje ni ena od nešteti možnosti, pač pa edina dopuščena, nimajo česa bati. (Strahovi, da so se velikemu Netflixu sočasno s povečanim prometom razrasli tudi stroški, so resnični, a brezpredmetni; še vedno govorimo o globalnem goljatu, ki mu je delnica v sicer pogubnem trimesečju skočila za 26 odstotkov.) Drugim, malenkost manj posvečenim institucijam se piše mračnejša usoda. Vsi prikazovalci, neodvisni distributerji, že zdavnaj shirane ter ponižane kinoteke, ki so bolehale že v času siceršnjega zdravja, so iznenada postavljeni pred nerešljiv izziv. Problemi, če tem gromozanskim vozlom sploh smemo tako reči, so na vseh prizadetih področjih isti. Tržišča, ki so stežka shajala že lani, letos in leto in leta

kasneje ne morejo več trajnostno obstati. Procesi marginalizacije, podprti s kapitalskim ter državnim zategovanjem pasov, so s prihodom bolezni dosegli vrhunec in izvršitev, končni rezultat pa utegne biti tak kot po slovesu španske gripe pred stoletjem.

Film se je po splošnem opustošenju let 1914 do 1920 zmagoslavno pobral na noge, toda kako in predvsem *kakšen*? Govorimo o fazi monopola Združenih držav, ki v nasprotju s povojno Evropo niso bile poškodovane, kaj šele uničene; govorimo o desetletju konsolidacije in navpične integracije, ko so se veliki studii združevali v še večje konglomerate, ti pa so manjše producente pokončali s tiranskostjo; govorimo o obdobju, ko so nacionalni, neodvisni ali nedobičkonosni projekti stagnirali. Zlata doba Hollywooda je bila nekakšno mrtvilo za vse zunanježe, tako kot utegne biti triumf *streaming* portalov žebelj v krsto vseh ostalih, samostojnih. Morda se bo, kot že milijontič, robustno državno financiranje (kajpak v tistih teritorijih, ki si ga bodo uspeli privoščiti) izkazalo za nezamenljivo,

v vsakem primeru pa si moramo te tedne, čim prej in tem bolje, zastavljati zahtevna vprašanja. Namesto očitnega, *kaj bo po koncu krize s filmom* (ali s Sarajevom ali z Benetkami ali s Festivalom slovenskega filma), se kot ključnejša kaže refleksija, *kaj naj bo v naslednjih mesecih in letih naša misija*. Spisek konkretnih dilem nima dna, odgovore pa bo treba s trdim razmišljanjem še izumiti. Kako nadaljevati s smiselnim ustvarjanjem, če se publika in z njo budžet ne vrmeta? Kako, v primeru podaljšanega ali bog-se-nas-usmili stalnega distanciranja ohraniti nalogo in cilj kinematografov? Kako ugoditi osamitvenim ukrepom, obenem pa nikakor ne žrtvovati komponent kolektivnosti, družbenosti, obče radovednosti, torej tistega, *kar kino dela kino*? Kaj napraviti s prostori javnega doživljanja, če bodo ti za nekaj časa zapečateni? Kako, če nam bo sploh do tega, dvorane transplantirati na medmrežje, s tem pa na noben način ne ubiti duha kinotečnosti, muzejskosti, cinefilije, skratka *filma*?

Kaj, rečeno še drugače, naj nas v svetu prihodnosti vodi, če v tem svetu za film ne bo prostora?